

پیامدهای سیاسی امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار

علی صباغی * الله مراد سیف **

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۱۳

چکیده

موضوع این تحقیق، بررسی پیامدهای سیاسی امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار می‌باشد. هدف از انجام این تحقیق، بررسی پیامدهای سیاسی و امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها در جهت انجام اقدامات لازم در جهت پیشگیری و یا کاهش اثرات این پیامدها می‌باشد. پرداخت نقدی یارانه‌ها در کنار نکات مثبت و مزایایی که در پی خواهد داشت، با توجه به شرایط کشور می‌تواند پیامدها و اثرات سوئی را در بخش‌های مختلف ایجاد نماید که عدم توجه به آن‌ها می‌تواند به وقوع پیامدهای سیاسی و امنیتی منجر گردد. از این رو بررسی این پیامدها به منظور جلوگیری از وقوع بحران‌های اجتماعی و امنیتی ضروری به نظر می‌رسد. روشی که برای انجام این تحقیق انتخاب شده است روش توصیفی است. در این تحقیق از منابع و اطلاعات کتابخانه‌ای و از بررسی میدانی از طریق توزیع پرسشنامه استفاده شده است و در پایان از نرم‌افزار SPSS برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده استفاده گردیده است. جامعه آماری تحقیق را تعدادی از اساتید برخی از دانشگاه‌های کشور تشکیل می‌دهند که در زمینه مسائل سیاسی و اقتصادی و اجتماعی صاحب‌نظر می‌باشند. نتیجه‌ای که از تحقیق حاضر می‌توان گرفت این است که پرداخت نقدی یارانه‌ها عوارضی را در بخش خانوار ایجاد خواهد نمود که این عوارض منجر به ایجاد نارضایتی در سطح جامعه خواهند شد. این عوارض پتانسیل بالایی را در جهت وقوع اعتراضات و تبدیل شدن به پیامدهای سیاسی و امنیتی خواهند داشت و از این رو باید مد نظر قرار گیرند، اگرچه نتایج به دست آمده در تحقیق در جمع‌بندی همه موارد، بروز پیامدهای سیاسی و امنیتی معناداری را در اجرای پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار شناسایی ننمود. **کلیدواژه‌ها:** یارانه، بحران، پرداخت نقدی، اعتراضات اجتماعی.

* نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی فرهنگی، دانشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، تهران،

ایران

** استاد اقتصاد، دانشکده مدیریت و برنامه ریزی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

مقدمه

امروزه وضعیت اقتصادی کشورها از معیارهای اساسی در تحلیل و ارزیابی میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر مسائل جهانی به‌شمار می‌رود و این امر از مهم‌ترین ملاک‌هایی است که کشورها را در ساختار جهانی براساس آن سطح‌بندی می‌نمایند. از سوی دیگر، در بعد داخلی نیز اقتصاد عاملی است که ارتباط مستقیمی با همه شئون اساسی جامعه داشته و بر سایر عوامل سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد و از این جهت نیز دارای اهمیت ویژه‌ای است. یکی از موضوعاتی که در عرصه اقتصاد مطرح می‌باشد تخصیص یارانه‌هاست. از جنبه اقتصاد خرد، بخش عمومی و رفاه، یارانه و مالیات که دو روی یک سکه هستند، هم بر تخصیص و هدایت منابع و به تبع آن، رشد تولید و ثروت، اثر بی‌بدیل دارند و هم اینکه مهم‌ترین ابزار برای تعدیل و توزیع عادلانه ثروت و درآمد در جامعه هستند. صاحب‌نظران معتقدند در صورتی که یارانه‌ها به دست گروه‌های هدف برسد، اهداف دولت از پرداخت یارانه که همان تأمین رفاه، امنیت و عدالت اجتماعی است تقویت می‌شود. در غیر این صورت، پرداخت یارانه علاوه بر اختلال در نظام قیمت‌ها، منجر به برهم خوردن توزیع عادلانه درآمدها شده و نه تنها در چنین حالتی پرداخت یارانه‌ها در ارتقای درآمد و رفاه اقشار آسیب‌پذیر اثری ندارد؛ بلکه منافع آن بیشتر نصیب گروه‌های بالای درآمدی می‌شود و اهداف حمایتی آن محقق نمی‌شود. از این رو، کارایی و عدالت، می‌طلبد که یارانه‌ها به‌صورت هدفمند تخصیص یابند. باید توجه داشت تنها پرداخت یارانه، ضامن دستیابی به رفاه اجتماعی بالاتر نیست، تنها هنگامی می‌توان نسبت به اثربخشی یارانه‌ها در اقتصاد اطمینان یافت که این ابزار حمایتی، به نحو هدفمند مورد استفاده قرار گیرند.

مطالعه تجربی کشورهای مختلف نشان می‌دهد که عمده‌ترین روش‌های پرداخت یارانه شامل موارد زیر می‌باشد:

۱- نظام نقدی^۱

۲- نظام کالایی^۱

۳- نظام همگانی قیمتی^۲

۴- نظام کالا برگی^۳

پس از قانون شدن هدفمندی یارانه‌ها، دولت روش پرداخت نقدی را جهت اجرایی کردن این طرح مطرح ساخت، زیرا برخی از صاحب‌نظران معتقد به پرداخت مستقیم یارانه به صورت نقدی بودند تا ضمن افزایش کارایی نظام تولیدی کشور، خانوارها خودشان کالاها را انتخاب کنند و تصمیم‌گیری عقلانی برای مصرف درآمدشان را نیز خود انجام دهند. در مقابل، برخی دیگر محققان با ارائه دلایلی پرداخت نقدی یارانه را به‌عنوان بهترین روش نمی‌دانستند.

اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها و به‌ویژه پرداخت نقدی یارانه‌ها به‌عنوان یک تصمیم بسیار مهم در عرصه‌ی اقتصاد کشور به‌طور طبیعی در سطحی گسترده توجه محافل علمی و دانشگاهی را به خود معطوف ساخته و نظرات فراوانی در مورد آن مطرح شده است، از سوی دیگر نهادهای اقتصادی شامل تولیدکنندگان و فعالان حوزه کسب‌وکار و همچنین کارشناسان مسائل اجتماعی و سیاسی نیز با دقت فراوان در صدد درک ابعاد مختلف این قانون و پیش‌بینی آثار آن بوده و هستند. پرداخت نقدی یارانه‌ها اگرچه موضوعی اقتصادی است، اما با توجه به آثار و پیامدهای آن، قابلیت تبدیل شدن به موضوعات سیاسی اجتماعی را دارا می‌باشد. از آنجا که اصل پیش‌بینی و پیشگیری از وقوع بحران و ایجاد آمادگی سازمانی، مهم‌ترین وظیفه سیستم مدیریت بحران متشکل از سازمان‌های مختلف امنیتی و غیرامنیتی می‌باشد، با توجه به اهمیت موضوع، هدفمندی یارانه‌ها در اصلاح ساختار اقتصاد کشور و اثرات و پیامدهایی که شیوه پرداخت نقدی یارانه‌ها ممکن است در سطح جامعه در پی داشته باشد و عدم توجه و بررسی این پیامدها می‌تواند به وقوع پیامدهای سیاسی و امنیتی در سطح جامعه منجر گردد، ما در این تحقیق در تلاشیم به بررسی این پیامدها پرداخته و پس از شناسایی این پیامدها در گام بعدی

2 Subsidized Commodity Distribution System

1 General Price System

2 Stamp System

راهکارهای مناسب در جهت رفع و همچنین آمادگی‌های لازم در جهت مقابله با آن‌ها توسط مبادی ذی‌ربط صورت گیرد.

طرح پژوهش

تحقیق حاضر از جمله تحقیقات کاربردی بوده و به منظور پیشگیری از وقوع پیامدهای احتمالی انجام می‌شود که در قالب تحقیق توصیفی پیمایشی انجام می‌گیرد. جامعه آماری را تعدادی از اساتید بسجی دانشگاه صاحب‌نظر در مسائل اجتماعی و سیاسی، تشکیل می‌دهند. در این تحقیق ما از روش‌های مختلف برای رسیدن به نتیجه مطلوب استفاده خواهیم نمود. در ابتدا با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و منابع اینترنتی معتبر و روزنامه‌ها مدارک موجود در خصوص هدفمندی یارانه‌ها و پیامدهای ذکر شده در خصوص یارانه‌های نقدی مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس از طریق پرسشنامه نظرات کارشناسان سیاسی و امنیتی را در خصوص پیامدهای احتمالی پرداخت نقدی یارانه‌ها جویا می‌شویم و در نهایت یافته‌های آن را به وسیله نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و نتیجه نهائی ارائه خواهد شد.

متغیرهای این تحقیق عبارتند از:

- متغیر مستقل: پرداخت نقدی یارانه‌ها
- متغیر وابسته: پیامدهای سیاسی و امنیتی

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

پیشینه پژوهش

به منظور تکمیل پیشینه تحقیق می‌توان از کتاب‌ها، مقالات و پژوهش‌هایی که در خصوص یارانه‌ها و مسائل مرتبط با آن صورت گرفته است بهره‌برداری نمود. با بررسی‌های صورت گرفته سابقه‌ای که به طور مستقیم پیامدهای سیاسی و امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها را در حوزه خانوار مورد بررسی قرار داده باشد ملاحظه نگردید ولی برخی

تحقیقات و مطالعات در مورد تحولات اقتصادی و موضوع هدفمندی یارانه‌ها یافت شد که برخی از آنان عبارتند از:

احمد سلمانی قهبازی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله «اجرای قانون هدفمندی یارانه‌های انرژی و خانواده، ضمن ارزیابی وضعیت زمان انجام تحقیق و بررسی نقاط ضعف و قوت آن»، تأثیر اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها بر وضعیت موجود را بررسی نموده است. براساس این تحقیق در کوتاه‌مدت در اثر تورم و بیکاری احتمالی ناشی از قانون هدفمندی یارانه‌ها، نهاد خانواده تحت تأثیر قرار می‌گیرد و پیامدهای منفی در آن حوزه رخ می‌دهد.

الله مراد سیف و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله «هدفمند کردن یارانه‌های انرژی و نرخ بیکاری»، بیان می‌دارند که فرض بر این است که در درازمدت قانون هدفمندی یارانه‌ها دارای پیامدهای مثبت است ولی در کوتاه‌مدت پیامدهای منفی در پی دارند که در صورت آگاهی از آن‌ها قابل رفع و یا کنترل می‌باشند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که با افزایش هزینه‌های تولید ناشی از اجرای هدفمندی یارانه‌ها، نرخ بیکاری نیروی کار بنگاه‌ها افزایش خواهد داشت.

- مجید عزیزی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله «احتمال بروز نارضایتی ناشی از محرومیت نسبی در طرح هدفمند کردن یارانه‌های انرژی» بیان می‌دارند که بین طرح هدفمند کردن یارانه‌های انرژی و متغیر ناشی از محرومیت نسبی در کوتاه‌مدت رابطه معناداری وجود دارد که تأثیرپذیری از رسانه‌های بیگانه و پذیرش القائات آن‌ها می‌تواند از عوامل ایجادکننده زمینه بروز رفتارهای جمعی خشونت‌آمیز در جامعه باشند.

- نرگس نجفی و فرید دهقانی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و ارزیابی روش‌های پرداخت نقدی یارانه‌ها در دنیا» ضمن اشاره کلی به مبانی نظری پرداخت یارانه‌ها، مزایا و معایب این‌گونه برنامه‌ها را در قیاس با برنامه‌های پرداخت نقدی مشروط مورد اشاره قرار داده‌اند. نتایج بررسی مبانی نظری و نیز تجربه سایر کشورها در اجرای چنین برنامه‌هایی حاکی از این واقعیت است که منظور از پرداخت نقدی لزوماً پرداخت پول نقد به مردم نیست بلکه این‌گونه برنامه‌ها شامل برخی از انواع مستمری‌ها، بیمه‌های

بیکاری، مساعدت اجتماعی، پرداخت‌های مختلف به معلولان و افراد ناتوان و بیمه بازنشستگی می‌باشد.

- مروری بر مبانی نظری و مطالعه تجربه پرداخت نقدی یارانه در برخی کشورها (۱۳۸۷) توسط دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی انجام شده است. در این بررسی ضمن مروری بر مفاهیم مرتبط با تجربه برخی کشورها در پرداخت نقدی یارانه‌ها، اشاره شده است که بدون ایجاد الزامات و پیش‌نیازهای مختلف، اجرای سیاست‌های پرداخت نقدی یارانه‌ها احتمال وقوع بحران‌های سیاسی و اجتماعی وجود خواهد داشت. از بررسی مجموعه مقالات و کتاب‌های منتشره و قابل دسترس می‌توان نتیجه گرفت که بیشتر تحقیقات در زمینه اهمیت هدفمندی یارانه‌ها، مفاهیم و تعاریف و ضرورت تحقق آن می‌باشد و برخی دیگر که در زمینه پرداخت نقدی یارانه‌ها صورت گرفته بیشتر تأثیرات و پیامدهای اقتصادی این روش و به ویژه تورمزایی آن را مورد توجه قرار داده‌اند و بررسی پیامدهای سیاسی و امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها از موارد مهمی است که نیاز به بررسی دارد از این‌رو ما در این تحقیق در تلاشیم این موضوع را مورد بررسی قرار دهیم.

مبانی نظری

در این بخش مبانی نظری موضوع با اشاره به مؤلفه‌های ذی‌ربط ارائه می‌شود:
تعریف یارانه^۱: یارانه عبارت است از کمک‌هایی که به شیوه‌های مختلف به مصرف‌کنندگان و یا تولیدکنندگان به منظور افزایش قدرت خرید مصرف‌کنندگان و یا پایین نگه داشتن مبلغ کالا و خدمات توسط تولیدکنندگان پرداخت می‌شود.

یارانه نقدی^۲: پرداخت نقدی و مستقیم به تولیدکنندگان و یا مصرف‌کنندگان (همتی، ۱۳۹۰: ۷)

1 subsid
2 subsidies cash

هدفمندی‌سازی: کاهش یا حذف تدریجی یارانه خانوارهای پردرآمد و افزایش میزان یارانه به خانوارهای کم‌درآمد با استراتژی افزایش رفاه اجتماعی و با لحاظ کردن محدودیت بودجه دولت و هزینه فرصت یارانه‌ها (شکیبا، ۱۳۸۹: ۱۰۹).

بحران^۱: وضعیتی است ناپایدار که در آن تغییری ناگهانی در یک یا چند قسمت از عناصر متغیر نظم موجود ایجاد می‌گردد. (حسینی، ۱۳۸۵: ۱۰)

بحران‌های اجتماعی^۲: دگرگونی‌های ناگهانی هستند که بر اثر آن‌ها نظم و هماهنگی و عملکرد بهنجار حیات اجتماعی مختل می‌شود. این بحران‌ها ناشی از انتقالی اجتناب‌ناپذیر به سوی شرایطی جدید بوده و لذا اکثر آن‌ها حاصل دوران گذارند. (معیدفر، ۱۳۸۶: ۵۲)

اعتراض اجتماعی: از منظر ترنر و کیلیان اعتراض اجتماعی اقدام دسته‌جمعی مجموعه‌ای از افراد جامعه است که به‌منظور تبلیغ و ترویج و در نهایت عملی ساختن تغییر یا جلوگیری از تغییر در جامعه به‌طور کلی و یا بخش و پاره‌ای از جامعه یعنی در بین گروه و عده‌ای از افراد جامعه بسیج شده و اعتراض کرده و به مقاومت مبادرت می‌ورزند. (عصاریان نژاد، ۱۳۸۸: ۱۴)

نظریه‌ها

برخی از نظریه‌هایی که نارضایتی را سبب بروز اعتراضات و ناآرامی و بحران‌های سیاسی و امنیتی می‌دانند عبارتند از:

دورکهایم^۳ و مرتون^۴:

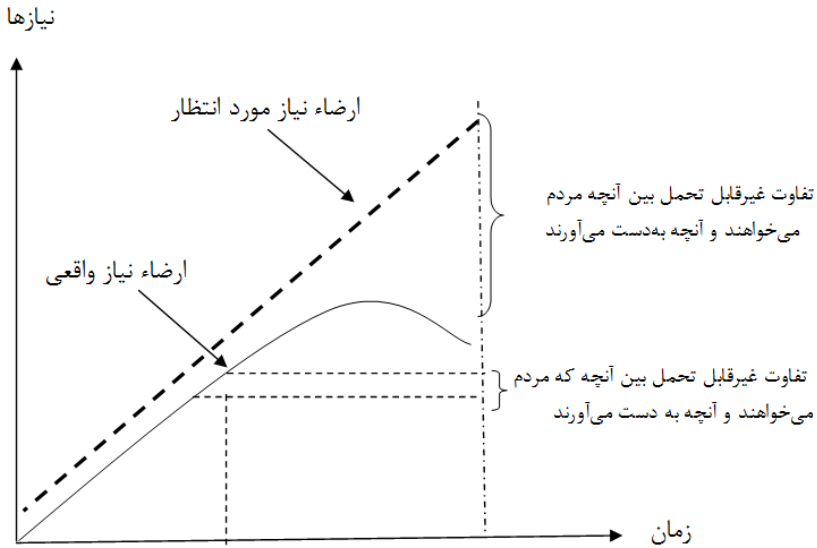
براساس نظریه‌های دورکهایم و مرتون تا هنگامی که اهداف جدید و بلندپروازانه‌ای وارد جامعه نشده و ارزش‌ها و نیازهای جدید به مردم تزریق نشده است و مردم با آن مقداری که دارند به اهداف و ارزش‌های سنتی خود می‌رسند، جامعه در حال تعادل خواهد بود. اما وقتی ارزش‌ها و نیازهای جدید وارد جامعه شود و مردم آن ارزش‌ها و

3 Crisis
2 Social Crisis
2 Durkheim
3 Merton

نیازها را بپذیرند و مایل به دستیابی به آن‌ها باشند، اما ابزار دستیابی به آن را نداشته باشند و راه رسیدن به آن اهداف عملاً برایشان مسدود باشد، احساس نارضایتی می‌کنند و به هر اقدام مغایر با سیستم موجود، دست خواهند زد. (رفیعی‌پور، ۱۳۸۴: ۳۵)

دیویس^۱

دیویس معتقد بود انقلاب‌ها وقتی بروز می‌کنند که پس از یک مرحله رشد اقتصادی، یک دوران رکود پیش آید. در مرحله رشد اقتصادی، انتظارات و نیازهای جدید به وجود می‌آیند و درعین حال ارضا می‌شوند. اما در مرحله رکود، انتظارات و احساس نیازها نمی‌ایستند و یا عقب نمی‌روند، بلکه برعکس همچنان رشد پیدا می‌کنند ولی در مقابل، امکانات ارضای نیاز نمی‌توانند با رشد نیازها همراهی کنند. این امکانات اگرچه در ابتدا با سرعت کمتری از نیازها رشد می‌کنند، اما به‌زودی بازمی‌ایستند و یا کاهش می‌یابند. اگر منحنی رشد نیازها به‌صورت خطی است منحنی امکانات ارضای نیازها شبیه J خواهد بود. (از اینجاست که منحنی موردنظر دیویس را منحنی J می‌نامند) زمانی که فاصله بین احساس نیاز و امکانات واقعی ارضای نیاز به‌طور مستمر بیشتر می‌شود، ناامیدی عمیق جامعه را فراگرفته و سبب ایجاد نارضایتی و در نهایت ناآرامی خواهد شد.

نمودار ۱. منحنی J دیویس (همان، ۴۰)

تدرابرت گر^۱

تدرابرت گر، محور اصلی نظریه خود را بر مفهوم «احساس محرومیت نسبی»^۲ استوار نموده است. وی محرومیت نسبی را به‌عنوان تصور وجود تفاوت میان انتظارات و مطالبات انسان‌ها و توانایی آن‌ها برای تحقق مطالبات تعریف نموده، محرومیت نسبی را در جامعه گسترش داده و در نتیجه آن، شدت نارضایتی در جامعه افزایش می‌یابد و با افزایش شدت نارضایتی، احتمال خشونت نیز بیشتر خواهد شد. براساس این دیدگاه، شورش و بحران‌های سیاسی هنگامی صورت می‌گیرد که معترضان به این نتیجه برسند که بنا به دلایل و عواملی از امکانات موجود یا آنچه مورد انتظارشان است، کمتر از آنچه حقتشان می‌باشد دریافت می‌کنند. از این رو برای دست یافتن به حقوق و منافع بیشتر یا تسکین سرخوردگی ناشی از محرومیت، به پرخاشگری و خشونت سیاسی متوسل می‌شوند. هر چه محرومیت نسبی ایجاد شده بر اساس تفاوت میان انتظارات و توانایی‌ها شدیدتر باشد، آنگاه نارضایتی شدیدتر و احتمال و شدت خشونت هم بیشتر خواهد بود.

1 Ted Gurr

2 Relative deprivation

محرومیت نسبی موجب بروز نارضایتی در افراد می‌گردد و نارضایتی، محرکی کلی برای اقدام علیه منبع محرومیت است.

تجربه کشورها در اصلاحات اقتصادی و ناآرامی‌های ناشی از آن:

بررسی تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد انجام اصلاحات قیمتی و اصلاحات اقتصادی در کشورها تحت تأثیر عوامل ذیل می‌باشد:

- ۱ - ظرفیت نظام اداری و در دسترس بودن ابزارهای حمایت اجتماعی
- ۲ - حمایت سیاسی از اجرای اصلاحات
- ۳ - بستر اجتماعی مناسب

تجربه ناآرامی‌های اجتماعی ناشی از اصلاحات اقتصادی در برخی از کشورها

- اردن: در آوریل ۱۹۹۸، تلاش برای افزایش قیمت‌های سوخت به ناآرامی اجتماعی و شورش و سقوط نخست‌وزیر منجر شد.
- زیمبابوه: در سال ۱۹۹۸ بر اثر کاهش ارزش پول و افت قدرت خرید واقعی، فقرا به شورش پرداختند.
- زامبیا: در سال ۱۹۹۰، دولت با شورش مردم به هنگام افزایش قیمت ذرت مواجه شد.
- اندونزی: در سال ۲۰۰۰، تظاهرات جدی در مخالفت با افزایش قیمت‌های سوخت به وجود آمد.
- اکوادور: در سال ۱۹۹۸، دولت قیمت گاز خانگی، بنزین و سوخت دیزلی را افزایش داد که با تظاهرات عمومی مواجه شد و ناچار به تغییر سیاست خود گردید.
- نیجریه: در سال ۲۰۰۰، دولت قیمت بنزین را ۵۰ درصد افزایش داد که البته این افزایش همراه با افزایش‌های قابل توجه در دستمزدها و حداقل دستمزد بود اما با وجود این کارگران و دانشجویان به تظاهرات پرداختند و دولت ناچار به کاهش قیمت بنزین به میزان ۱۰ درصد شد.

- مصر: شورش عمومی در پی افزایش قیمت‌های مواد غذایی در سال ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸، که همگی از جمله این تجربیات هستند. (دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۷: ۱۷)
- ایران: افزایش قیمت بنزین در سال ۱۳۸۶ ناآرامی‌هایی را در پی داشته است.

بررسی تجربه سایر کشورها در زمینه هدفمند کردن یارانه‌ها نشان می‌دهد:

- در تمامی کشورها، برنامه مذکور به تدریج و در طول زمان و همگام با تغییر قیمت‌های جهانی انجام شده است.
- اغلب کشورها در ابتدای دوره اصلاحات اقتصادی ناشی از هدفمند کردن یارانه‌ها با مشکلات اقتصادی و اجتماعی مواجه گردیده‌اند و شاخص‌های اقتصادی (درآمد ناخالص داخلی، تورم، بیکاری، تولید ملی و ...) همگی دستخوش نارسایی شده است که بیشتر به دلیل تغییر و تحول رویکردها و راهبردها بوده است، اما بعد از حدود سه سال وضعیت بهبود یافته است.
- هرچه از کشورهای در حال توسعه به کشورهای در حال گذار و توسعه یافته می‌رویم، یارانه‌ها از غیرنقدی به نقدی سیر می‌کند.
- اصلاحات سریع و بدون برنامه مخصوصاً در روش‌های قیمتی که مستقیماً با قدرت خرید مردم سر و کار دارد، موجب ناآرامی‌های اجتماعی و سیاسی می‌شود. (سلمانی قهبازی، ۱۳۹۱: ۱۶۹)
- یکی از مباحثی را که در بررسی یارانه‌ها در ایران باید به آن توجه داشت نقش درآمدهای نفتی و استقرار دولت رانتیر در تعمیق سیاست‌های یارانه‌ای در ایران است. یعنی با توجه به اینکه بیشتر منبع درآمدی ایران از طریق نفت بوده و می‌باشد و از آنجا که دولت‌های رانتیر درآمدهایی را که دریافت می‌کنند، در اقتصاد داخلی هزینه می‌کنند و در حقیقت به‌عنوان سرمایه‌گذاری‌های کلان در اقتصاد داخلی، به ارائه خدمات رایگان یا ارزان قیمت به جامعه مبادرت می‌کنند، از این رو یکی از دلایل حجم بالای یارانه‌ها در کشور به همین دلیل می‌باشد.

لایه‌های متنوع ناآرامی‌های اجتماعی

۱- ناآرامی‌های اجتماعی مبتنی بر پدیده شهرها و روستاهای رقیب تعداد قابل توجهی از بحران‌های کشور خصوصاً در دهه ۷۰ بر این مبنا شکل گرفته است، که این قبیل بحران‌ها عمدتاً ریشه در نوعی قوم‌گرایی محله‌ای داشته‌اند.

۲- ناآرامی‌های اجتماعی ناشی از معضلات زندگی شهری در این ارتباط می‌توان به ریشه‌های زیر برای بروز این قبیل بحران‌های اجتماعی و آشوب‌های شهری اشاره کرد:

- سوء مدیریت شهری
- حاشیه‌نشینی
- وجود کمبودهای خدمات شهری

این قبیل ناآرامی‌ها و هیجانات به صورت قابل توجهی استعداد چند لایه‌ای شدن را دارا می‌باشند.

۳- ناآرامی‌های شهری ناشی از هیجانات ورزشی:

این قبیل ناآرامی‌ها را که اکثراً در ارتباط با ورزش فوتبال و خصوصاً حاشیه این ورزش رخ می‌دهد را می‌توان در دو حوزه مورد توجه قرار داد:

- آشوب‌ها و هیجانات با برد محدود و معطوف به منطقه‌ای خاص
- آشوب‌ها و هیجانات فراگیر و گسترده

۴- ناآرامی‌های مبتنی بر تنش‌های قومی و اقلیت‌های مذهبی:

این قبیل ناآرامی‌ها معمولاً بر اساس الگوهای زیر شکل می‌گیرد:

- ایجاد احساس تبعیض یا تحقیر قومی
- تحریک منطقه‌ای در جهت تجزیه‌طلبی
- غلبه هویت قومی بر هویت ملی
- برخی آموزه‌های مذهبی تخاصم‌جویانه نظیر آموزه‌های فرقه وهابی

۵- ناآرامی‌های اجتماعی و سیاسی مبتنی بر انتخابات:

این قبیل ناآرامی‌ها عموماً در رابطه با انتخابات و در دو قالب پیش‌آیند و پس‌آیند قابل تفکیک می‌باشند. در حالت پیش‌آیند عموماً مسایلی از قبیل رد صلاحیت، برخی تخلفات و رقابت‌های ناسالم و ناصحیح تبلیغاتی دلایل اصلی را شامل می‌شوند؛ اما در قالب پس‌آیند، ناآرامی‌ها به واسطه عدم احساس رضایت از نتایج انتخابات رقم می‌خورد.

۶- ناآرامی‌های شخص محور:

این قبیل ناآرامی‌ها که بر اساس احساس وفاداری به شخص خاصی شکل می‌گیرد را می‌توان با شاخصه‌های مهم شعارهای اثباتی (درود بر...) از سایر بحران‌ها و ناآرامی‌های شهری که در اکثر قریب به اتفاق موارد با شعارهای سلبی (مرگ بر...) همراه هستند تفکیک نمود. از جمله ویژگی آشوب‌ها، دامنه‌دار شدن و پرتنش بودن چنین تجمعاتی می‌باشد که این ناآرامی‌ها می‌توانند در دو شکل زیر ظاهر شوند:

- معطوف به اشخاص زنده
- معطوف به شخصیت‌های تاریخی

۷- ناآرامی‌های اجتماعی مبتنی بر مسایل صنفی:

این ناآرامی‌ها که ممکن است شامل طیفی از تجمعات آرام و بدون هرگونه درگیری تا تجمعات بسیار پرتنش توأم با درگیری‌های فیزیکی را به دنبال داشته باشد ممکن است براساس دلایل زیر ایجاد گردند:

- مسایل اقتصادی شامل دستمزدها و حقوق و مزایا
- مسایل شغلی، سختی کار و احساس تبعیض
- وضع برخی قوانین و لوایح
- حمایت از سایر اعضای صنف
- اعتراض به برخی مسائل اجتماعی و نقایص امنیتی

۸- ناآرامی‌های اجتماعی بر محور دانشگاه:

این گونه ناآرامی‌ها با چند الگوی مختلف ممکن است به وقوع بپیوندد:

- ناآرامی‌های با هویت دانشجویی

- ناآرامی‌های فاقد هویت دانشجویی با مصادره این هویت
- ناآرامی‌های ترکیبی از دانشجویان و افراد متفرقه

باتوجه به مطالب ذکر شده پیامدهای پرداخت نقدی یارانه‌ها ممکن است که رفتارهای جمعی افراد جامعه را در پی داشته باشد که نحوه‌ی بروز این رفتارهای جمعی می‌تواند در قالب‌های زیر تحقق یابد:

۱- **اعتراضات محلی:** اعتراضاتی که در سطح یک محله ممکن است در اثر موارد مختلف به وقوع بپیوندد. موارد زیر را می‌توان از جمله علل وقوع اعتراضات محلی در اثر پرداخت نقدی یارانه‌ها، قلمداد نمود:

- اعتراضات محلی به کمبود زیر ساخت‌های عمومی
- اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها

۲- **اعتراضات شهری:** اعتراضاتی که در سطح گسترده‌تری از یک محله، در یک شهر به وقوع می‌پیوندد. موارد زیر را می‌توان از جمله علل وقوع اعتراضات شهری در اثر پرداخت نقدی یارانه‌ها قلمداد نمود:

- اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
- اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی

۳- **اعتراضات منطقه‌ای:** اعتراضاتی که در سطح چندین شهر و در یک منطقه به وقوع می‌پیوندد.

۴- **اعتراضات ملی:** اعتراضاتی که در سطح گسترده و در تمام یک کشور به وقوع می‌پیوندد.

۵- **اعتراضات صنفی:** اعتراضاتی که در یک یا چند صنف به علت وقوع مسائل و مشکلات مشترک به وقوع می‌پیوندد. در اثر پرداخت نقدی یارانه‌ها اعتراضات صنفی زیر محتمل خواهد بود:

- اعتراضات صنفی کارکنان دولتی
- اعتراضات صنفی کارگران

چارچوب مفهومی و مدل مفهومی

از بررسی نظریه‌های مطرح شده می‌توان نتیجه‌گیری نمود که می‌توان از بخشی از هر کدام از این نظریات در ارائه مدلی استفاده نمود که تبیین‌کننده موارد احتمالی سوق یافتن پرداخت نقدی یارانه‌ها به نارضایتی و در نهایت وقوع پیامدهای سیاسی و امنیتی در جامعه باشد. باتوجه به نظریات مطرح شده به ارائه الگویی تلفیقی از این نظریات خواهیم پرداخت.

شرایط اجتماعی ناشی از درحال توسعه بودن جمهوری اسلامی ایران و پدیده مدرنیزاسیون و رشد چشمگیر آگاهی‌های اجتماعی - سیاسی مردم و همچنین افزایش سریع انتظارات مردم در جهت حل شدن سریع و زود هنگام کاستی‌ها و مشکلات اجتماعی و اقتصادی در کنار متغیر دخالت استکبار جهانی و پدیده اپوزیسیون و گروه‌های ضدانقلاب از زمینه‌ها و عوامل مهم پیدایش و تکوین برخی منازعات سیاسی و خشونت‌های اجتماعی در سال‌های اخیر بوده است.

باتوجه به موارد مذکور برای درک پیامدهای سیاسی و امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها چارچوب مفهومی ما به سه مرحله کلی تقسیم خواهد شد: در مرحله اول، فرآیند شکل‌گیری نارضایتی ناشی از پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد، در مرحله دوم به بررسی چگونگی ظهور و بروز این نارضایتی‌ها خواهیم پرداخت و در مرحله سوم به بررسی این مطلب می‌پردازیم که تحت چه شرایطی نارضایتی‌ها پیامدهای سیاسی و امنیتی را در پی داشته و چه پیامدهایی را در پی خواهد داشت.

مرحله اول: فرآیند شکل‌گیری نارضایتی ناشی از پرداخت نقدی یارانه‌ها در بُعد

خانوار

پرداخت نقدی یارانه‌ها سبب افزایش تورم - هزینه خانوارها می‌گردد که یکی از اثرات افزایش تورم - هزینه خانوارها کاهش قدرت خرید خانوارها و کاهش تقاضای

خانوارها خواهد بود و این امر سبب گسترش رکود تورمی و خنثی شدن اثرات پرداخت‌های نقدی و کاهش سطح رفاه خانوارها خواهد شد. افرادی که در ابتدای دریافت نقدی یارانه‌ها توانسته بودند، برخی نیازهای خود را برطرف نمایند و حتی به برخی امکانات جدید دسترسی پیدا کرده بودند با گذشت زمان و پدیدار شدن اثرات مختلف این پرداخت‌ها بر بخش‌های مختلف، با شرایط جدیدی مواجه می‌شوند که برخی مطلوبیت‌هایی که این طرح برای آن‌ها در پی داشت دستخوش تغییر می‌شود، از این رو انتظارات و توقعات ایجاد شده در آن‌ها برآورده نشده و احساس محرومیت نسبی در آن‌ها شکل می‌گیرد و دچار نارضایتی خواهند شد. به نظر می‌رسد موارد زیر را می‌توان از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در حوزه خانوار ذکر نمود:

- افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی
- کاهش انگیزه برخی افراد برای کار
- تمایل به افزایش جمعیت خانوار
- افزایش انگیزه برای مصرف بیشتر از درآمد
- افزایش هزینه کالاها و خدمات مصرفی خانوار
- افزایش هزینه اجاره مسکن خانوار
- افزایش هزینه‌های بیمه و درمان خانوار
- کاهش قدرت خرید پس‌انداز خانوار

مرحله دوم: چگونگی ظهور و بروز نارضایتی‌ها

زمانی که نارضایتی‌ها، هیجانات، نیازها و تمایلات یک فرد و یا یک جامعه تخلیه نشود، به صورت‌های مختلف بروز می‌یابد که یکی از این موارد بروز نارضایتی در قالب اعتراضات خواهد بود. در یک تقسیم‌بندی می‌توان رفتار سیاسی افراد در جامعه را به دو دسته تقسیم نمود:

رفتارهای مسالمت‌آمیز

در این دسته از رفتارها، جامعه به دنبال تغییر اساسی و بنیادین در نظام سیاسی نبوده و به دنبال اصلاحات در قالب روش‌های مسالمت‌آمیز و صلح‌آمیز برای رسیدن به اهداف سیاسی خود می‌باشند. رفتارهایی نظیر مشارکت یا عدم مشارکت سیاسی، شرکت یا عدم شرکت در انتخابات، راهپیمایی‌ها و... از جمله رفتارهای ناظر به این رهیافت می‌باشد.

رفتارهای خشونت‌آمیز

در این دسته از رفتارها، افراد جامعه به دنبال تغییر و دگرگونی اساسی در جامعه می‌باشند و ممکن است برای رسیدن به هدف خود از ابزارهایی نظیر بسیج نیروها، خشونت و حتی سلاح نیز استفاده کنند. انقلاب، کودتا، شورش، جنبش و... از جمله پدیده‌هایی هستند که در این دسته از رفتارها جای می‌گیرند. در حقیقت، گروه‌های ناراضی به هنگام رویارویی با سیطره سیاسی، باید از میان انواع متفاوت تاکتیک، یکی را انتخاب کنند: نظیر خشونت در برابر رفتار مسالمت‌آمیز، علنی در برابر پنهانی، سازمان‌یافته در برابر خودجوش و برخورد در برابر تشکیل ائتلاف با دیگر گروه‌ها و احزاب و نهادهای دولتی. (ای. اپتر، ۱۳۸۰: ۱۹)

مرحله سوم: تحت چه شرایطی نارضایتی‌ها، پیامدهای سیاسی و امنیتی را در پی داشته و چه پیامدهایی را در پی خواهد داشت؟

چنانچه نارضایتی‌ها دچار تعمیم‌پذیری (تعمیم دادن یک مورد به موارد دیگر) و ترکیب‌پذیری (ترکیب شدن چند مورد با یکدیگر) شوند و در مرحله بعد سیاسی شده و مردم مسئولین و یا حکومت را در بروز مشکلات پیش‌رو مقصر بدانند، نارضایتی‌های متراکم شده همانند یک مخزن سوخت که نیاز به یک جرقه دارد در پی ایجاد کوچکترین عاملی که نقش کاتالیزور را ایفا کند به یک بحران سیاسی و امنیتی تبدیل خواهد شد. از این‌رو، باید به جامعه آزادی بیان و فضای باز کنترل‌شده‌ای داد تا اعتراض و عقیده خود را به صورت کنترل‌شده بیان کند و این سویاپ اطمینان‌بخش را فعال کرد و گرنه در صورت فقر آزادی این غضب و اعتراض سیاسی به شکل‌های آگاهانه و ناآگاهانه به صورت‌های مختلف بروز می‌کند و اگر اعتراضات مردم به صورت معمول از طرف آنان

عرضه و تخلیه نشود آن‌ها درون جامعه متراکم شده و حالت خطرناک و انفجاری پیدا می‌کند.

جامعه‌ای که نتواند حرف خود را بزند، اعتراض خود را نشان دهد، فریاد خود را آشکار سازد دچار بیماری اجتماعی می‌شود. هیجانات و اعتراضات و نیازهای متراکم شده و خواسته‌های برآورده نشده مخصوصاً اگر در برابر آن نوعی سد قانونی ایجاد شود و راهی برای ارضای صحیح آن ایجاد نشود می‌تواند عواقب خطرناکی در پی داشته باشد.

مدل مفهومی

باتوجه به موارد مذکور مدل زیر را می‌توان استخراج نمود:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل داده‌ها

توصیف پاسخ‌های افراد مورد مطالعه به سؤالات پرسشنامه

شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها

جدول ۱. شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به «آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها»

مؤلفه‌ها	عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها	تعداد	میانۀ	نما	میانگین
تأثیر مستقیم بر خانوار	افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی	۵۴	۴	۴	۳/۹۸
	کاهش انگیزه برخی افراد برای کار	۵۲	۳	۲	۳/۲۳
	تمایل به افزایش جمعیت خانوار	۵۲	۲	۲	۲/۳۵
	افزایش انگیزه برای مصرف بیشتر از درآمد	۵۲	۳	۲	۳/۲۳
تأثیر غیرمستقیم بر خانوار	افزایش هزینه کالاها و خدمات مصرفی خانوار	۵۴	۴	۴	۳/۷۰
	افزایش هزینه اجاره مسکن خانوار	۵۴	۴	۴	۳/۵۲
	افزایش هزینه‌های بیمه و درمان خانوار	۵۴	۳	۴	۳/۴۱
	کاهش قدرت خرید پس‌انداز خانوار	۵۴	۴	۴	۳/۹۳

نتایج ارائه شده در جدول فوق توصیف‌کننده گویه‌های مربوط به «آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها» می‌باشد. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها بر هر یک از گویه‌ها، نشان می‌دهد که در مؤلفه «تأثیر مستقیم بر خانوار» گویه: «افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی» با میانگین ۳/۹۸، در مؤلفه «تأثیر غیرمستقیم

بر خانوار» گویه: «کاهش قدرت خرید پس‌انداز خانوار» با میانگین ۳/۹۳ دارای میانگین بالاتری نسبت به سایر گویه‌ها می‌باشند.

شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها

جدول ۲. شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به «پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها»

پدیده‌های سیاسی امنیتی	مصادیق پدیده‌های سیاسی امنیتی	تعداد	میانه	نما	میانگین
اعتراضات شهری	تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی	۵۴	۳	۳	۳/۲۲
	تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی	۵۴	۳	۴	۳/۳۷
	خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی	۵۴	۳	۲	۳/۱۹
اعتراضات محلی	اعتراضات محلی به کمبود زیرساخت‌های عمومی	۵۴	۳	۴	۳/۳۷
	اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها	۵۴	۳	۴	۳/۲۲

نتایج ارائه شده در جدول فوق توصیف‌کننده گویه‌های مربوط به «پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها» می‌باشد. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از نتایج احتمالی پرداخت نقدی یارانه‌ها بر هر یک از گویه‌ها، نشان می‌دهد که در مؤلفه «اعتراضات شهری» گویه: «تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی» با میانگین ۳/۳۷، در مؤلفه «اعتراضات محلی» گویه: «اعتراضات محلی به کمبود زیرساخت‌های عمومی» با میانگین ۳/۳۷، دارای میانگین بالاتری نسبت به سایر گویه‌ها می‌باشند.

شاخص‌های مرکزی مؤلفه‌های مربوط به پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها

جدول ۳. شاخص‌های مرکزی مؤلفه‌های مربوط به «پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها»

مؤلفه‌ها	تعداد	میان	نما	میانگین
اعتراضات شهری	۵۴	۳/۳۳۳۳	۳/۳۳	۳/۲۵۹۳
اعتراضات محلی	۵۴	۳/۵۰	۴	۳/۲۹۶۳

شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هریک از مصادیق اعتراضات شهری

جدول ۴. شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هریک از مصادیق اعتراضات شهری»

عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها	تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی				تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی				خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی			
	تعداد	فرد	نقطه	بازگشت	تعداد	فرد	نقطه	بازگشت	تعداد	فرد	نقطه	بازگشت
افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی	۵۱	۳	۳	۳/۱۰	۴۳	۳	۳	۳/۲۱	۴۴	۳	۳	۲/۶۶
کاهش انگیزه برخی افراد برای کار	۴۹	۳	۳	۲/۷۸	۴۶	۲	۲	۲/۴۸	۴۴	۴	۲/۵	۲/۵۹
تمایل به افزایش جمعیت خانوار	۴۹	۲	۲	۲/۲۰	۴۸	۲	۲	۲/۲۵	۴۲	۲	۲	۱/۹۳
افزایش انگیزه برای مصرف بیشتر از درآمد	۵۱	۳	۳	۲/۸۸	۴۶	۳	۳	۲/۷۸	۴۲	۳	۳	۲/۵۲

نتایج ارائه شده در جدول فوق توصیف‌کننده گویه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری» می‌باشد. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری، نشان می‌دهد که در مؤلفه «خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی» گویه: «افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی» با میانگین ۲/۶۶، در مؤلفه «تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی» گویه: «افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی» با میانگین ۳/۲۱، و در مؤلفه «تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی» نیز گویه: «افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی» با میانگین ۳/۱۰، دارای میانگین بالاتری نسبت به سایر گویه‌ها می‌باشند.

شاخص‌های مرکزی مؤلفه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری

جدول ۵. شاخص‌های مرکزی مؤلفه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری

میانگین	نما	میانه	تعداد	مؤلفه‌ها
۲/۳۸۱۰	۳	۲/۵۰	۴۲	خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی
۲/۶۴۶۳	۲	۲/۷۵	۴۱	تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی
۲/۷۸۱۹	۳	۳	۴۷	تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
۲/۵۳۴۲	۲/۸۳	۲/۶۶۶۷	۳۹	میانگین کل

نتایج ارائه شده در جدول فوق توصیف‌کننده مؤلفه‌های سه‌گانه مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری» می‌باشد. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مؤلفه‌ها، نشان می‌دهد که این میزان تأثیر بر مؤلفه «تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی» با میانگین

۲/۷۸، نسبت به سایر مؤلفه‌ها بیشتر است و در مؤلفه «خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی» با میانگین ۲/۳۸، نسبت به دو مؤلفه دیگر کمتر می‌باشد.

شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هریک از مصادیق اعتراضات محلی

جدول ۶. شاخص‌های مرکزی گویه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هریک از مصادیق اعتراضات محلی»

اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها				اعتراضات محلی به کمبود زیرساخت‌های عمومی				عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها
تعداد	بازگشت	ن	ف	تعداد	بازگشت	ن	ف	
۵۳	۳	۴	۳/۲۱	۵۳	۳	۴	۳/۲۱	افزایش سهم بودجه جاری از بودجه عمومی
۵۳	۴	۴	۳/۶۰	۵۳	۴	۴	۳/۶۰	کاهش توان دولت برای توسعه زیرساخت‌ها
۵۳	۴	۴	۳/۴۹	۵۱	۴	۴	۳/۴۹	افزایش کسری بودجه
۵۳	۳	۴	۳/۴۰	۵۳	۳	۴	۳/۴۰	افزایش استقراض و بار بدهی عمومی
۵۱	۴	۴	۳/۴۷	۵۱	۴	۴	۳/۴۷	افزایش هزینه‌های جاری دولت
۴۹	۳	۴	۳/۳۱	۴۹	۳	۴	۳/۳۱	کاهش قدرت خرید بودجه‌های عمرانی
۵۱	۴	۴	۳/۲۲	۵۱	۴	۴	۳/۲۲	افزایش وابستگی بودجه عمومی به نفت

نتایج ارائه شده در جدول فوق توصیف‌کننده گویه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هریک از مصادیق اعتراضات محلی» می‌باشد. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت

نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هریک از مصادیق اعتراضات محلی، نشان می‌دهد که در مؤلفه «اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها» گویه: «افزایش کسری بودجه» با میانگین ۳/۴۹، و در مؤلفه «اعتراضات محلی به کمبود زیرساخت‌های عمومی» گویه: «کاهش توان دولت برای توسعه زیرساخت‌ها» با میانگین ۳/۶۰، دارای میانگین بالاتری نسبت به سایر گویه‌ها می‌باشند.

شاخص‌های مرکزی مؤلفه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هر یک از مصادیق اعتراضات محلی

جدول ۷. شاخص‌های مرکزی مؤلفه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هر یک از مصادیق اعتراضات محلی»

مؤلفه‌ها	تعداد	میانه	نما	میانگین
اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها	۴۵	۳/۳۷۵۰	۲	۳/۲۵
اعتراضات محلی به کمبود زیر ساخت‌های عمومی	۴۵	۳/۵۰	۲	۳/۳۴۴۴
میانگین کل	۴۳	۳/۳۷۵۰	۲	۳/۲۷۶۲

نتایج ارائه شده در جدول فوق توصیف‌کننده دو مؤلفه مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هر یک از مصادیق اعتراضات محلی» می‌باشد. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هر یک از مؤلفه‌ها، نشان می‌دهد که این میزان تأثیر بر مؤلفه «اعتراضات محلی به کمبود زیر ساخت‌های عمومی» (با میانگین ۳/۳۴، نسبت به مؤلفه «اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها» با میانگین ۳/۲۵، کمی بیشتر می‌باشد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق:

آزمون فرض t تک متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های شش‌گانه مربوط به آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها

جدول ۸. آزمون فرض t تک متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های شش گانه مربوط به «آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها»

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
تأثیر مستقیم بر خانوار	۵۲	۳/۱۸۷۵	۰/۶۵۶۵۶	۲/۰۵۹	۵۱	۰/۰۴۵
تأثیر غیرمستقیم بر خانوار	۵۴	۳/۶۳۸۹	۰/۸۳۹۲۹	۵/۵۹۴	۵۳	۰/۰۰۰

نتایج حاصل از آزمون t تک‌نمونه‌ای برای بررسی مؤلفه‌های مربوط به «آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها» نشان می‌دهد که میانگین برای همه مؤلفه‌ها از حد متوسط (عدد ۳) بالاتر و مقدار آزمون t ، معنی‌دار است و برای مؤلفه «تأثیر مستقیم بر خانوار» با ضریب اطمینان ۹۵ درصد ($p = ۰/۰۴۵$)، $t = ۲/۰۵۹$ ، معنی‌دار می‌باشد و برای سایر مؤلفه‌ها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می‌باشند همچنین مقدار آزمون t کل برابر با $t = ۶/۸۱۷$ ، ($p = ۰/۰۰۰$) می‌باشد و به این معنا است که در مجموع مؤلفه‌های شش گانه مربوط به «آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها»، به‌طور معنادار تأثیرپذیر هستند.

آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های سه گانه مربوط به پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها

جدول ۹. آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های سه گانه مربوط به «پدیده‌های سیاسی و امنیتی مرتبط با پرداخت نقدی یارانه‌ها»

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
اعتراضات شهری	۵۴	۳/۲۵۹۳	۱/۰۷۷۰۵	۱/۷۶۹	۵۳	۰/۰۸۳
اعتراضات محلی	۵۴	۳/۲۹۶۳	۰/۰۱۱۸۱	۲/۱۵۲	۵۳	۰/۰۳۶

آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های سه گانه مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری

جدول ۱۰. آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های سه‌گانه مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری»

سطح معناداری	درجه آزادی	t	انحراف معیار	میانگین	تعداد	مؤلفه‌ها
۰/۰۰۰	۴۱	-۴/۷۲۷	۰/۸۴۸۶۷	۲/۳۸۱۰	۴۲	خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی
۰/۰۰۳	۴۰	-۳/۱۵۴	۰/۷۱۸۰۲	۲/۶۴۶۳	۴۱	تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی
۰/۰۶۶	۴۶	-۱/۸۸۵	۰/۷۹۳۳۴	۲/۷۸۱۹	۴۷	تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی

نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی مؤلفه‌های سه‌گانه مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری» نشان می‌دهد که میانگین برای هر سه مؤلفه از حد متوسط (عدد ۳)، کمتر است، مقدار t برای مؤلفه‌های «خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی» و مؤلفه «تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی» با ضریب اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار می‌باشد $\{ (p = ۰/۰۰۰), t = - ۴/۷۲۷$ ، و $(p = ۰/۰۰۳), t = - ۳/۱۵۴$ ، و برای مؤلفه "تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی" در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نمی‌باشد، همچنین مقدار آزمون t کل برابر با $(p = ۰/۰۰۰)$ ، $t = - ۴/۵۵۱$ ، می‌باشد و به این معنا است که در کل پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار پایین‌تر از حد متوسط و تأثیر معناداری بر مصادیق اعتراضات شهری ندارد.

آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هر یک از مصادیق اعتراضات
محلی

جدول ۱۱. آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مؤلفه‌های مربوط «به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هریک از مصادیق اعتراضات محلی»

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها	۴۵	۳/۲۵	۰/۹۵۱۲۳	۱/۷۶۳	۴۴	۰/۰۸۵
اعتراضات محلی به کمبود زیر ساخت‌های عمومی	۵	۳/۳۴۴۴	۱/۰۶۱۷۲	۲/۱۷۴	۴۴	۰/۰۳۵

نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی مؤلفه‌های مربوط به "تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر هریک از مصادیق اعتراضات محلی" نشان می‌دهد که میانگین و برای هر دو مؤلفه‌ها از حد متوسط (عدد ۳)، بالاتر است ولی فقط برای مؤلفه "اعتراضات محلی به کمبود زیر ساخت‌های عمومی" باضریب اطمینان ۹۵ درصد ($p = ۰/۰۳۵$)، $t = ۲/۱۷۶$ ، معنی دار می‌باشد و برای مؤلفه "اعتراض به کیفیت خدمات عمومی در محله‌ها" در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نمی‌باشند همچنین مقدار آزمون t کل برابر با ($p = ۰/۰۸۰$)، $t = ۱/۷۹۵$ ، می‌باشد و به این معنا است که در کل پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش عمومی بر اعتراضات محلی تأثیری ندارد.

آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مربوط به پیامدهای سیاسی، امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها

جدول ۱۲. آزمون فرض t تک‌متغیره و سطح معناداری مربوط «به پیامدهای سیاسی، امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها»

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
پیامدهای سیاسی، امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها	۳۱	۲/۹۵۵۹	۰/۷۰۹۵۶	-۰/۳۴۶	۳۰	۰/۷۳۲

نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی «پیامدهای سیاسی، امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها» نشان می‌دهد که میانگین به دست آمده پایین‌تر از حد متوسط (عدد ۳)، است و آزمون سطح معناداری t نشان می‌دهد که مقدار t باضریب اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار نمی‌باشد ($p=0/732$)، $t=-0/346$ ، و بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پرداخت نقدی یارانه‌ها به صورت مستقیم پیامدهای سیاسی، امنیتی معنادار و قابل توجه‌ای را دنبال ندارد.

میانگین رتبه مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوط به آثار جانبی پرداخت نقدی یارانه‌ها بر اساس آزمون فریدمن

۱- میانگین رتبه مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هریک از مصادیق اعتراضات شهری

جدول ۱۳. میانگین رتبه مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هریک از مصادیق اعتراضات شهری»

میانگین رتبه	گویه‌ها/ مؤلفه‌ها
۱۰/۹۷	افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی بر تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی
۱۰/۳۷	افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی بر تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
۸/۹۷	*** مؤلفه/ تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
۸/۸۱	افزایش انگیزه برای مصرف بیشتر از درآمد بر تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی
۸/۵۶	افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی بر خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی)
۸/۵۵	کاهش انگیزه برخی افراد برای کار بر تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
۸/۵	*** مؤلفه/ تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی

رتبه	میانگین	گویه‌ها / مؤلفه‌ها
۸/۴۵		افزایش انگیزه برای مصرف بیشتر از درآمد بر خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی
۸/۲۷		افزایش انگیزه برای مصرف بیشتر از درآمد بر تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
۷/۷۱		افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی بر خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی
۷/۶۸		کاهش انگیزه برخی افراد برای کار بر تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی
۷/۴۵		*** مؤلفه / خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی
۵/۸۶		تمایل به افزایش جمعیت خانوار بر تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی
۵/۲۳		تمایل به افزایش جمعیت خانوار بر تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی
۴/۶۲		تمایل به افزایش جمعیت خانوار بر خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی

نتایج ارائه شده در جدول توصیف‌کننده میانگین رتبه مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوط به «تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری» می‌باشد. و نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که رتبه گویه‌های: «افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی بر تجمع و اعتراضات شهری به کمبودها و گرانی مایحتاج عمومی»، با میانگین رتبه ۱۰/۹۷، و «افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی بر تجمع و اعتراضات شهری به افزایش بهای خدمات دولتی»، با میانگین رتبه ۱۰/۳۷، نسبت به سایر گویه‌ها و مؤلفه‌ها دارای میانگین رتبه بالاتری می‌باشند. و گویه‌ها و مؤلفه‌های دیگر به ترتیب رتبه‌های پایین‌تری را دارند و بنا بر نتایج فوق در بین گویه‌ها و مؤلفه‌های مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هر یک از مصادیق اعتراضات شهری، گویه «تمایل به افزایش جمعیت خانوار بر خودداری از پرداخت عوارض عمومی و دولتی» با میانگین رتبه ۴/۶۲، دارای پایین‌ترین میانگین رتبه می‌باشد.

نتیجه حاصل از آزمون فریدمن درباره میانگین رتبه‌های سه مؤلفه و دوازده گویه مربوط به تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هریک از مصادیق اعتراضات شهری نشان می‌دهد که تفاوت‌های موجود در میانگین رتبه‌ها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است ($\text{sig} = 0/000$)، و بنابراین می‌توان گفت که مؤلفه‌ها یا گویه‌هایی که دارای میانگین رتبه بالاتری هستند به‌طور معناداری، بیشتر به‌عنوان تأثیر احتمالی هر یک از عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار بر هریک از مصادیق اعتراضات شهری، محسوب می‌شوند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

بررسی‌ها نشان می‌دهد که هزینه‌های غیرمستقیم ناشی از اجرای هدفمندی یارانه‌ها تا حدی است که در عمل قدرت پوشش‌دهی یارانه نقدی بر هزینه‌های خانوار کاهش یافته است. برخی کارشناسان معتقدند طی دو تا سه سال یارانه نقدی فعلی عملاً قدرت خود را از دست می‌دهد و به دوران ماقبل اجرای یارانه‌ها برمی‌گردیم در حالی که طی همین دوره سه ساله قیمت‌ها چند برابر افزایش پیدا می‌کند و قابل برگشت به دوره قبل هم نیست. از این رو برخی معتقد بودند تورمی که با هدفمندی یارانه‌ها به‌وجود می‌آید به قدری بالاست که پرداخت نقدی یارانه بیشتر از مبلغ فعلی را نیز بی‌اثر می‌سازد. در حقیقت، هر چه قدر قیمت کالاهای اساسی یا حامل‌های انرژی از قیمت‌های بازار فاصله می‌گیرد، الگوی مصرفی به نفع گروه‌های بالای درآمدی شکل می‌گیرد.

سوال: پرداخت نقدی یارانه‌ها چه عوارضی را در بخش خانوار خواهد داشت؟

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که این عوارض به ترتیب بیشترین میزان عوارض به کمترین میزان عبارتند از:

۱. افزایش وابستگی خانوار به بودجه عمومی
۲. کاهش قدرت خرید پس‌انداز خانوار
۳. افزایش هزینه کالاها و خدمات مصرفی خانوار
۴. افزایش هزینه اجاره مسکن خانوار
۵. افزایش هزینه‌های بیمه و درمان خانوار

نتیجه این عوارض در بخش خانوار، کاهش سطح رفاه خانوار خواهد بود، یعنی با افزایش هزینه‌های خانوارها، اثرات پرداخت نقدی یارانه‌ها از بین خواهد رفت و حتی افزایش هزینه‌ها بیش از مبالغ دریافت نقدی یارانه‌ها خواهند بود که این امر کاهش سطح رفاه خانوارها را در پی خواهد داشت.

سوال: عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها به چه شیوه‌هایی بروز می‌کند؟

عوارض پرداخت نقدی یارانه‌ها، نارضایتی‌هایی را در به دنبال خواهد داشت، که ظهور خارجی این نارضایتی‌ها در غالب اعتراضات خواهد بود.

سوال اصلی: پیامدهای سیاسی و امنیتی پرداخت نقدی یارانه‌ها در بخش خانوار

از مجموع بررسی‌های صورت گرفته می‌توان نتیجه گرفت که پرداخت نقدی یارانه‌ها به صورت مستقیم در مجموع، پیامدهای سیاسی، امنیتی معنادار و قابل توجه‌ای را به دنبال ندارد اما به طور غیرمستقیم، برخی عوارض وجود دارند که پتانسیل لازم جهت تبدیل شدن به بحران‌های سیاسی و امنیتی را خواهند داشت و از این منظر توجه به آن‌ها ضروری خواهد بود.

پیشنهادات

پرداخت نقدی یارانه‌ها یکی از روش‌های پرداخت یارانه می‌باشد اما بهترین روش نمی‌باشد و انتخاب روش‌ها باید با در نظر گرفتن همه ابعاد و فراهم بودن زیرساخت‌های اجرای آن باشد شرایط کشور ما شاید اجازه تجویز یک نسخه واحد برای علاج یک بیماری را ندهد و ما باید از نسخه‌های ترکیبی استفاده کنیم. ما ابتدا می‌بایست زمینه‌های اجرای یک طرح و زیرساخت‌های انجام آن را فراهم کنیم و بعد در مرحله اجرای آن وارد شویم.

نارضایتی حاصل از محرومیت نسبی در ابتدا یک پدیده اجتماعی است که مدیران سیاسی و امنیتی باید روند عدم تبدیل آن را به یک بحران سیاسی امنیتی را مدیریت نمایند.

هر عاملی که باعث افزایش انتظارات ارزشی توده‌ها و گروه‌های اجتماعی می‌شود باید به دقت کنترل و از آن اجتناب نمود.

پرداخت یارانه‌ها اگر در شرایط ثبات اقتصادی باشد شاید تخصیص آن فقط به قشرهای کم‌درآمد منطقی باشد اما در شرایطی که با آزادسازی قیمت‌ها بسیاری از کالاها و خدمات افزایش خواهند داشت آیا باز هم می‌توان گفت که یارانه را به فقرا بدهیم.

بررسی پیامدهای سیاسی و امنیتی عدم پرداخت یارانه‌ها، همان‌گونه که پرداخت یارانه نقدی مسائلی را در پی دارد، عدم پرداخت آن و قطع شدن آن نیز به‌ویژه برای افرادی که برای دریافت آن برنامه‌ریزی نموده‌اند، تبعاتی را در پی خواهد داشت.

- ارائه بهترین راهکارهای تخصیص یارانه‌ها باتوجه به شرایط کشور، یکی از مواردی است که نیاز به کار تحقیقی و پژوهشی دارد
- پیامدهای سیاسی و امنیتی عدم پرداخت نقدی یارانه‌ها

منابع

اسکاچپول، تدا (۱۳۸۱)، تبیین انقلاب‌ها: در جستجوی رویکرد اجتماعی - ساختاری در نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، ویراسته لوئیس کوزر و برنارد روزنبرگ، تهران: نشر نی. ۱۳۷۸، ص. ۶۱۹ امیرکبیری، علی رضایی، مدیریت استراتژیک، نگاه دانش.

اسملسر، نیل (۱۳۸۰)، *تئوری رفتار جمعی*، تهران: مؤسسه یافته‌های نوین.

باصری، بیژن و محمود نظری (۱۳۸۸)، «ارزیابی تأثیر سیاست اصلاح قیمت‌ها بر مصرف و بهره‌وری در ایران»، *فصلنامه مجلس و پژوهش*، پاییز و زمستان.

بخشوده، محمد (۱۳۹۰)، «تعیین ذی‌نفعان برنامه پرداخت نقدی پس از هدفمندی یارانه‌ها در مناطق شهری ایران»، *دو فصلنامه مدیریت شهری*، ویژه‌نامه بهار و تابستان.

بیات، بهرام (۱۳۸۳)، برآورد اجتماعی، معاونت آموزش ناجا.

پارسامنش، مهرداد و دیگران (۱۳۸۵)، ارزیابی شیوه‌های پرداخت یارانه‌های صادراتی در ایران و اثرات لغو آن، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، چاپ اول.

پالیزدار، عباس (۱۳۸۶)، «اقتصاد یارانه»، مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه. تهران: وزارت بازرگانی، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)، ۲۰۹.

پروایی هره دشت، شیوا (۱۳۹۰)، *مجله راهبرد یاس*، ۱۷۳ - ۱۹۳.

تاجیک، محمدرضا (۱۳۷۹)، *مدیریت بحران*، نشر فرهنگ گفتمان، ص ۲۴.

- توحیدفام، محمد (۱۳۸۲)، دولت و دموکراسی، تهران، روزنه، چاپ اول، ص ۱۶۹.
- جدی، سید مجید (۱۳۸۳)، اقدامات پیشگیری، معاونت آموزش ناجا.
- جنتی پور، رضا (۱۳۸۹)، نقش تشکل‌های کارگری در مهار اعتراضات کارگری پس از انقلاب اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بحران، دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام).
- حاجی یوسفی، امیرمحمد (۱۳۷۷)، استقلال نسبی دولت یا جامعه مدنی در جمهوری اسلامی ایران، **مطالعات راهبردی**، زمستان، شماره ۲، ص. ۹۲.
- حسینی، سید حسین و جدی، سید مجید (۱۳۸۵)، مدیریت بحران با رویکرد امنیت عمومی (۱)، تهران: آموزش ناجا.
- حسینی، سیدجواد (۱۳۹۲)، چارچوبی تحلیلی برای تبیین مفهوم اعتراض سیاسی، مگیران.
- خسروی، حسن؛ میرمحمدی، محمد و وفایی یگانه، رضا (۱۳۸۷)، بررسی نقش تشکل‌های کارگری در تحولات بازار کار و اعتصابات کارگری، **موسسه تدبیر اقتصاد**، ص ۱۰۹.
- خضری، محمد (۱۳۸۱)، رانت جویی هزینه‌های اجتماعی، گزارش تحقیقاتی پژوهشکده مطالعات راهبردی، شماره ۸۱، ص. ۱۳.
- دانش جعفری، داوود (۱۳۸۶)، «اقتصاد یارانه»، **مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه تهران**: وزارت بازرگانی، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).
- دانشگاه عالی دفاع ملی، **هدفمندی یارانه‌های انرژی**، تهران: ۱۳۸۹.
- دفتر مطالعات اقتصادی وزارت بازرگانی، «گزارش هدفمند کردن یارانه نقدی»، معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی.
- دینی ترکمانی، علی (۱۳۸۶)، «اقتصاد یارانه»، **مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه تهران**: وزارت بازرگانی، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)، ص. ۳۱۴.
- رحیمی، عباس (۱۳۷۵)، بررسی اقتصادی یارانه‌ها، چاپ سوم، **مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی**.
- سازمان بازرسی و نظارت بر کالاها و خدمات (۱۳۸۰)، «اثرات پرداخت یارانه کالاها و اساسی بر فقر و شاخص‌های فقر»، تهران: معاونت برنامه‌ریزی و بررسی‌های اقتصادی، ۱۴.
- سلمانی قهبازی، احمد (۱۳۹۱)، اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌های انرژی و خانواده، **فصلنامه پژوهشی و علمی مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی**، شماره ۱، ۱۶۹.
- سوری، علی و محسن بختیار (۱۳۷۸)، بررسی اثرات تورمی افزایش قیمت انرژی - گروه مدل‌سازی و تلفیق، دفتر برنامه‌ریزی انرژی، معاونت امور انرژی وزارت نیرو و عضو کمیته فنی انرژی و اقتصاد.
- سیف، الله مراد (۱۳۹۱)، «هدفمند کردن یارانه‌های انرژی و نرخ بیکاری»، **فصلنامه پژوهشی و علمی مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی**، شماره ۲.

- سینکی، حسن (۱۳۸۶)، «اقتصاد یارانه»، مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه، تهران: وزارت بازرگانی، انتشارات دانشگاه امام صادق.
- شریف زادگان، محمدحسین (۱۳۸۶)، «اقتصاد یارانه»، مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه تهران: وزارت بازرگانی، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).
- شعبانی، ناصر(۱۳۸۵)، توسعه و پدافند داخلی با رویکرد انتظامی، دانشگاه علوم انتظامی.
- شکیبا، احمد(۱۳۸۹)، آشنایی با هدفمندسازی یارانه‌ها، تهران، انتشارات زیتون سبز.
- شکاری، عبدالقیوم(۱۳۷۹)، نظریه دولت تحصیل دار و انقلاب اسلامی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، چاپ اول، ص ۳۲.
- طیبیان، محمد(۱۳۷۱)، رانت اقتصادی به‌عنوان یک مانع اقتصادی، برنامه و توسعه، زمستان، شماره ۴، ص ۳.
- عباسیان، عزت ... و مهدی مرادپور اولادی (۱۳۸۷)، سیاست‌های پولی و مالی، انتشارات نورعلم.
- فرجی دانا، احمد و مال‌جو، محمد(۱۳۸۳)، اقتصاد سیاسی مطالبات اقتصادی معلمان (چارچوبی نظری)، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۵.
- کاظمی، سید علی اصغر(۱۳۷۷)، بحران جامعه مدرن، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- کردزاده کرمانی، محمد(۱۳۸۰)، اقتصاد سیاسی جمهوری اسلامی ایران، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، چاپ اول، ص ۵۳.
- کمیحانی، اکبر (۱۳۸۲)، «اقتصاد یارانه»، مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه، تهران: وزارت بازرگانی، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).
- گر، تد رابرت (۱۳۷۷)، چرا انسان‌ها شورش می‌کنند، ترجمه مرشدی راد، مرکز مطالعات راهبردی.
- گل‌پرور و کرمی (۱۳۸۹)، «نقش تعدیل‌کننده عاطفه مثبت و منفی در پیوند میان بی‌عدالتی سازمانی و رفتارهای مخرب کارکنان»، فصلنامه روانشناسی کاربردی، سال ۴، شماره ۳، ۲۳ - ۷.
- مجله اندیشه گستر سایا (۱۳۸۸)، شماره ۹۰، خرداد، ۱۵۳.
- مجله تازه‌های انرژی (۱۳۸۷)، سال اول، شماره ۲، نیمه دوم مهرماه.
- عزیزی، مجید؛ حبیبی، نیک‌بخش؛ جهانگیر، اصغر و موحد، حمیدرضا (۱۳۹۱)، احتمال بروز ناراضایتی ناشی از محرومیت نسبی در طرح هدفمند کردن یارانه‌های انرژی، فصلنامه پژوهشی و علمی مدیریت راهبردی، سال اول، شماره ۲، تابستان
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۷)، «گزارش مطالعه هدفمندی یارانه‌ها در برخی کشورها»، آبان ماه.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۷)، «مروری بر مبانی نظری و مطالعه تجربه پرداخت نقدی یارانه در برخی کشورها».

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۰)، «بررسی تأثیر هدفمندسازی یارانه‌ها بر صنایع انرژی‌بر»، دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن، مهرماه.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۱)، «بررسی عملکرد قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش‌های صنعت، معدن و انرژی»، آبان‌ماه.

مشیرزاده، حمیرا (۱۳۷۱)، درآمدی نظری به جنبش‌های اجتماعی، تهران: پژوهشکده امام خمینی (ره).

مصباحی مقدم، محمدتقی و دیگران (۱۳۸۸)، «بررسی و آسیب‌شناسی هدفمندسازی پرداخت یارانه‌ها»، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال نهم - شماره ۳۵ - پاییز.

معاونت آموزش ناجا (۱۳۷۷)، کنترل بحران، اداره کل پژوهش و تألیفات.

معاونت آموزش ناجا (۱۳۸۸)، مدیریت بحران ۱، اداره کل پژوهش و تألیفات.

معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی (۱۳۸۷)، بررسی مفهوم و تجربه کشورها دفتر مطالعات اقتصادی، شهریورماه.

مهدیان، محسن؛ (۱۳۸۷)، «آسیب‌های اجتماعی نقدی کردن یارانه‌ها»، پایگاه اطلاع‌رسانی عدالت‌خواهی.

میرترابی، سعید (۱۳۸۴)، مسائل نفت ایران، تهران، قومس، چاپ اول، ص ۱۱۷.

نجفی، بهاء‌الدین و آشان شوشتریان (۱۳۸۳)، «هدفمندسازی یارانه‌ها و حذف ناامنی غذایی: مطالعه موردی ارسنجان»، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۳۱، تابستان.

نجفی، نرگس و دهقانی، فرید (۱۳۸۶)، بررسی و ارزیابی روش‌های پرداخت نقدی یارانه‌ها در دنیا، فصلنامه راهبرد توسعه، شماره ۲۳، پاییز.

نصیری، قدیر (۱۳۸۰)، نفت و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول، ص ۱۸۳.

واگو، استفان (۱۳۷۳)، درآمدی بر تئوری‌ها و مدل‌های تغییرات اجتماعی، ترجمه احمدرضا غروی‌نژاد، انتشارات جهاددانشگاهی، تهران.

هیرشمن، آلبرت (۱۳۸۲)، خروج، اعتراض و وفاداری، ترجمه محمد مال‌جو، تهران: نشر و پژوهش شیرازه.

اسماعیل ابوترابی، ر.ک: www.vista.ir/article

Ambrose, M.L. (2002). Contemporary Justice Research: A New Look at Familiar Question, Organizational Behavior and Decision Process. 85- 90
Sch. David Warts, "Political Alienation: the Psycholiye of Revolutions Tirst Stage," in Abends, Feir and Gurr. Anger, Violence and Politics, Englcwood Gliffs, Preticehall 1972 p. 58.

Targeting of Transfer in Developing Countries : review of David Coady et.al word bank . 2004 , Lessons and Experience.

Todaro, Michael P.; Smith, Stephen C. (2009). Economic Development (10th ed.). Addison Wesley. p. 839.

Political and Security Consequences of Cash Subsidies Subsidies in the Household Sector

Ali Sabbaghi ¹
 Allahmorad Seyf ²

The subject of this study is to investigate the consequences of the political and security implications of cash subsidies for subsidies in the household sector. . The purpose of this study is to investigate the political and security consequences of paying cash subsidies in order to take the necessary measures to prevent or reduce the effects of these consequences. Cash payment of subsidies Subsidies, in addition to the positive points and benefits that will follow, according to the conditions of the country can create consequences and adverse effects in various sectors that failure to pay attention to them can lead to political and security consequences. Therefore, it seems necessary to study these consequences in order to prevent social and security crises. The method chosen for this research is descriptive. In this research, library resources and information have been used and field research has been done through the distribution of questionnaires. Finally, SPSS software has been used to analyze the obtained information. Cash payment of subsidies Subsidies, in addition to the positive points and benefits that will follow, according to the conditions of the country can create consequences and adverse effects in various sectors that failure to pay attention to them can lead to political and security consequences. . Therefore, it seems necessary to study these consequences in order to prevent social and security crises. The statistical population of the study consists of a number of professors from some universities in the country who are experts in political, economic and social issues. The conclusion that can be drawn from the present study is that the cash payment of subsidies will create tolls in the household sector, which will lead to dissatisfaction in the community. These effects will have a high potential for protests to occur and become political and security consequences, and should therefore be taken into consideration, although the results of the study summarize all cases of political and security consequences. Did not identify any significance in the implementation of cash subsidy payments in the household sector.

Keywords: Subsidies, Crisis, Cash Payments, Social Protests.

-
1. Corresponding author: PhD Student in Cultural Strategic Management, Higher University of National Defense and Strategic Research, Tehran, Iran
 2. Professor of Economics, Faculty of Management and Planning, Imam Hossein University, Tehran, Iran